Национални просветни савет
8. мај 2012.

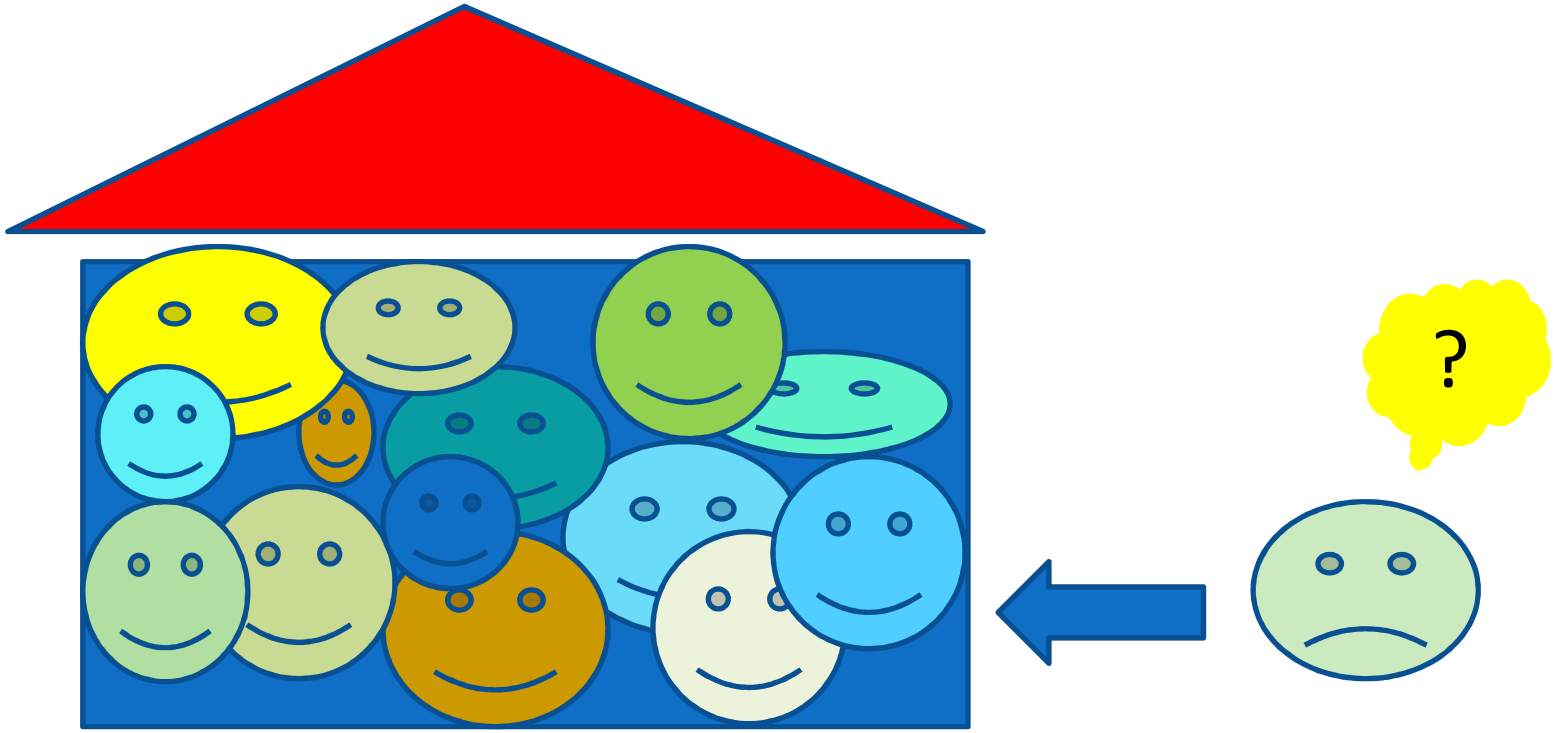
Инклузивно образовање и васпитање

ПРЕГЛЕД

1. Разлози за инклузивно образовање
2. Шта је урађено до сада
   а. Пилот пројекти
   б. Законски оквир
   ц. Подршка имплементацији ИО
3. Праћење инклузивног образовања
4. Резултати, научене лекције, даљи кораци

ИНКЛУЗИВНО ОБРАЗОВАЊЕ

Доступно и квалитетно образовање за свако дете

Учешће у образовно-васпитном процесу, учење, осамостаљивање, укљученост у групу вршњака, напредовање...

1. РАЗЛОЗИ ЗА ИНКЛУЗИВНО ОБРАЗОВАЊЕ

АЛАРМАНТНИ ПОДАЦИ

(пре доношења ЗОСОВа)

Обухват обавезним образовањем у Србији

95% деце у Србији у систему обавезног образовања

5% ?

- 2/3 деце ван система су ромска деца
- 50% деце са сметњама у развоју ван школе (OECD 2007)
- + деца у институцијама социјалне заштите

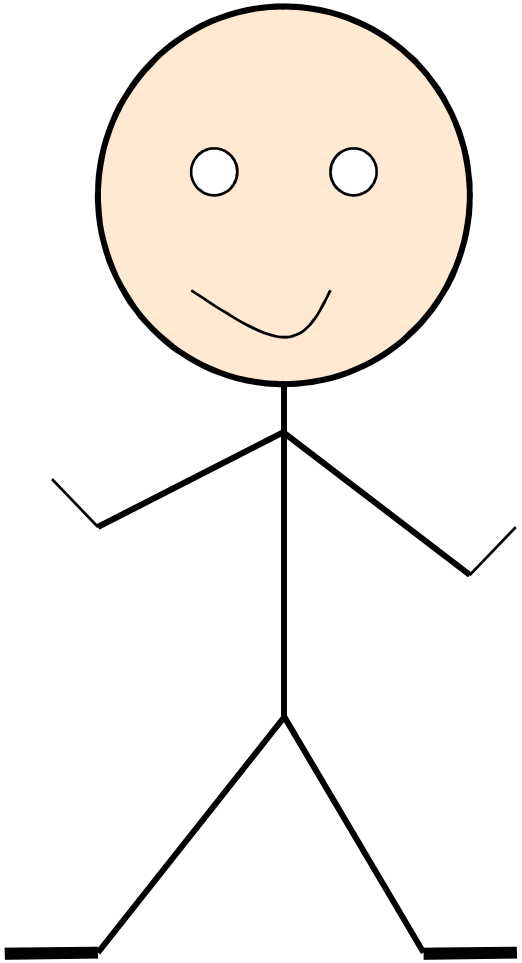
Резултати

- Не пишу, не читају, функционално неписмени
- Неискоришћен људски капитал
- Тешка упошљивост
- Огромана давања за социјалне програме

- **Скоро 50% сиромашне деце није обухваћено обавезним ППП**
- **Основну школу завршава само 74% деце са села**
- **Основну школу по процени завршава само 21-37% Рома**
- **70-80% ученика у школама за образовање одраслих су Роми, многи млађи од 15 г.**
- **У специјалним школама је 80% Рома (UNICEF, 2002)**

СЦЕНАРИО ДО 2009.

Дете са сметњама у развоју, тешкоћама у учењу, из депривиране социјалне средине

Специјална школа

Дете често одвојено од породице

Установа за смештај деце са сметњама

Дете одвојено од породице и вршњака

Неедукабилно- остаје код куће

Потпуна социјална искљученост

2. ШТА ЈЕ УРАЂЕНО ДО САДА

ОД ПРАКСЕ КА ПОЛИТИЦИ И ОД ПОЛИТИКЕ КА ПРАКСИ

ПИЛОТ ПРОЈЕКТИ

Index инклузије(2003-2009)

- Министарство просвете + Save the Children (2003-2008)
- Министарство просвете + Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања + Save the Children (2009)

Увођење ромских асистената

- Министарство просвете FOSS+ ОЕБС + РЕФ + РНВО (од 2002.)
- Педагошки асистент (ЗОСОВ), систематизовано радно место

Инклузија: од праксе ка политици (2005-2009)

- FOSS са партнерима: СУРС, ЦИП, ЦОП и РОК
- Midway – укључивање деце са тешкоћама у развоју и запошљавање особа са инвалидитетом –ЦИП и партнери (2008-2010)

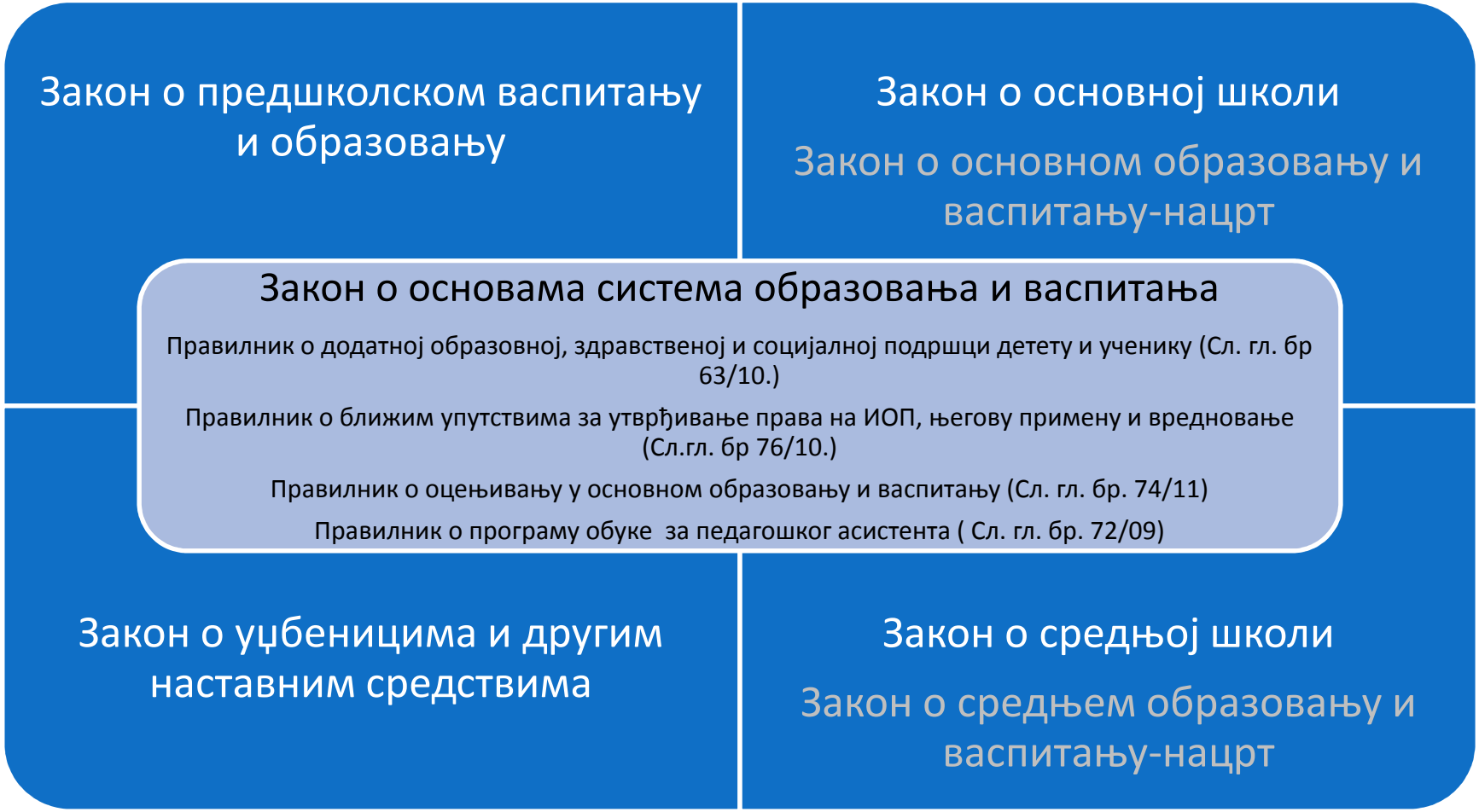
Стипендије и менторство за ромске ученике средњих школа

- Секретаријат за образовање Војводине + REF (од 2007.)

ОСЛОНЦИ У ПОЛИТИКАМА

- Декада инклузије Рома (2005)
- Национални извештај за UNESCO (2008)
- Национална политика образовања 2008: једнакост, квалитет, ефикасност
- Конвенција УН о правима детета (1989)-обезбедити стицање образовања које води постизању највеће могуће социјалне интеграције и индивидуалног развоја детета
- Универзална декларација о људским правима (1948) –свако има право на образовање
- Декларација УН о правима особа са инвалидитетом (1975) –особе са инвалидитетом уживају иста основна права...право на достојан живот
- Конвенција УН о правима особа са инвалидитетом (2006) – Члан 24 Државе чланице ће обезбедити инклузивни образовни систем на свим нивоима

КЉУЧНИ ЗАКОНИ И ПОДЗАКОНСКА АКТА

ПОДРШКА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ ИО

ОБРАЗОВНА ИНКЛУЗИЈА РОМА
-ОБЛАСТИ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ-

1. Унапређење стратешког и регулаторног оквира
2. Мере за повећавање уписа у предшкослко и основно образовање
3. Недискриминативна уписна и програмска политика
4. Мере подршке у образовању
5. Мере за смањивање осипања
6. Афирмативна акција
7. Програм Друга шанса
8. Стварање локалних интерсекторских система подршке (просвета, социјална заштита, здравље, на локалном нивоу)

ОБРАЗОВНА ИНКЛУЗИЈА РОМА
-МЕРЕ ПОДРШКЕ -

1. Мере проширења обухавата предшколским образовањем
   - Бесплатан ППП, 9 месеци
   - Приоритет у ПО – деца из маргинализованих група
2. Бесплатни уџбеници
3. Нова недискриминациона уписна и програмска политика
   - Нема “категоризације” него стварања индивидуалног плана подршке
   - Могућност образовања са додатном подршком (ИОП)
   - Увођење *Ромског језика са елементима националне културе* у школе (тренутно 723 ученика у 27 основних школа у 14 локалних самоуправа у АП Војводина)
   - Законска забрана дискриминације и Правилник о ближим критеријумима за препознавање облика дискриминације од стране запосленог, ученика или трећег лица у установи

ОБРАЗОВНА ИНКЛУЗИЈА РОМА
-МЕРЕ ПОДРШКЕ -

4. Афирмативна акција за упис на више нивое образовања
- Средње школе: накнадни рокови за ученике који се нису уписали у првом року (по списку од органа задуженог за ромска питања) – 2010/11 уписано 266 ученика.
- Високошколске установе: исто (финансирање из буџета) - 2010/11 уписано 120 студената

5. Успостављање система за функционално основношколско образовање одраслих

6. Стипендије и систем менторства у средњим школама на територији АП Војводина (860 ученика 2007-2011)

7. Нови програми за стручно усавршавање запослених у предшколским установама, основним и средњим школама

8. Образовање васпитача и на ромском и на српском језику, струковне студије 'Михајло Палов'', у Вршцу од 2010.год

9. Промоција инклузивног образовања – 100 трибина у 100 градова (са НВО и међународним организацијама)

ОБРАЗОВНА ИНКЛУЗИЈА РОМА
-МЕРЕ ПОДРШКЕ -

- У 170 установа ангажовани педагошки асистенти
- 128 школа и ПУ добило опрему која подржава ИО
- Путујући вртић-аутобус претежно за ромску децу и 9 комби возила за децу из маргинализованих група и 7 монтажних објеката
- 140 школа и 56 предшколских установа из 56 општина за образовну инклузију Рома у сарадњи са REF

ОБРАЗОВНА ИНКЛУЗИЈА РОМА

СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ

Упис све деце у ОШ и ППП
Десегрегација
Квалитетно образовање
Смањивање осипања из система
Анти дискриминација
Подршка културном идентитету Рома
Развој и усвајање ЛАП који садржи образовање

- Пројекат се спроводи у **56** општина
- Укупно **305** партнера:
  - **56** ЛС
  - **140** ОШ
  - **54** ПУ
  - **55** РНВО
- Ангажовано **26** DILS /REF општинских ментора

ПРИОРИТЕТИ У НАРЕДНОМ ПЕРИОДУ

- Унапређење система за мониторинг мера и анализа утицаја инклузивних мера
- Повећање обухвата ромске деце програмима за рани развој деце и ПОВ
  - Повећање мреже ПУ, флексибилни облици, сарадња са НВО, рад са родитељима
- Стварање континуиране подршке ромским ученицима/цама и студентима/кама
  - Оснивање Фонда за подстицајно стипендирање ромске и сиромашне деце, нарочито девојчица
- Боља интересорна сарадња, оснаживање и подршка ИРК
- Отварање Катедре за студије Ромологије
- Мере подршке на универзитетском образовању (израђен пројекат за ТЕМПУС - Социјална димензија Болоњског процеса)

ИНКЛУЗИЈА ДЕЦЕ СА СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ И ИНВАЛИДИТЕТОМ

Грантови

- 9 пилот школа за тестирање функционалног модела ИО
- 25 пилот установа за тестирање грант шема и обука
- 281 редовна школа за унапређивање капацитета школе за успешно укључивање и квалитетно образовање деце из осетљивих група.

Специфични циљеви:

- Унапређивање професионалних компетенција запослених у школи, за рад са ученицима са сметњама у развоју, инвалидитетом и тешкоћама у учењу.
- Сензибилизација свих школских актера и локалне заједнице за прихватање и подршку деци/ученицима са сметњама у развоју, инвалидитетом и тешкоћама у учењу.
- Унапређивање сарадње са родитељима ученика са сметњама у развоју, релевантним институцијама и организацијама на локалном нивоу.
- Квалитетније укључивање ученика са сметњама у развоју, инвалидитетом и тешкоћама у учењу у образовни процес.
- Обезбеђивање доступности и приступачности школског простора ученицима са сметњама у развоју и инвалидитетом.

ИНКЛУЗИЈА ДЕЦЕ СА СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ И ИНВАЛИДИТЕТОМ

20 „специјалних“ школа

4 школе у Београду (вид, слух, телесни инвалидитет, менталне сметње) и 16 у Србији (мултифункционалне)

Грантови за унапређивање квалитета и доступности образовања, васпитања и стручне подршке деци и ученицима са сложеним сметњама у развоју

Очекивани резултати:

- Унапређене професионалне компетенције запослених у школи за рад са ученицима са сложеним сметњама у развоју
- Успостављено партнерство са институцијама на локалном нивоу у циљу укључивања деце са сметњама која су била ван система образовања
- Успостављени механизми сарадње специјалне школе и осталих образовних установа ради подизања квалитета образовања деце/ученика са сметњама у развоју
- Успостављен систем подршке за рану интервенцију код деце са сметњама у развоју
- Унапређени капацитети у школама за коришћење асистивне технологије као облика подршке у процесу образовања ученика са сметњама у развоју

2010-2012:
Обуке за „редовне школе“ и ПУ

Обуке	планиран број тренинга	тотал планиран број учесника	реализован број обука до јануара 2012	број учесника
Обуке за редовне школе за подршку инклузивном образовању				
ИО и ИОП-национална обука	220	6250	220	6419
ИО и ИОП-национална обука	50	1500	50	1285
ИО-Стратегије и поступци прилагођавања наставе за децу са сметњама у развоју и даровиту децу	55	1600	55	1540
ИО-Планирање и израда ИОПа	55	1600	55	1513
ИО-Праћење, вредновање и ревизија ИОПа	55	1600	30	699
Мотивација за учење и психолошки принципи учења	320	9600	218	6156
Обуке за предшколске установе за подршку инклузивном образовању				
ИО-Стратегије и поступци прилагодјавања наставе за децу са сметњама у развоју и даровиту децу у ПУ	2	70	2	70
ИО-Планирање и израда ИОПа	2	70	1	35
ИО-Праћење, вредновање и ревизија ИОПа	2	70	0	0

Обуке за “специјалне школе" за подршку инклузивном образовању

Обуке	Планиран број обука	Тотал планиран број учесника	Реализован број обука до јануара 2012	Број учесника
Нова улога школа за образовање и васпитање ученика са сметњама у развоју	12	360	12	354
Савремени приступи у образовању деце са специфицним тескоћама у развоју (телесни инвалидитет,оштећење слуха, оштећење вида, интелектуалне тешкоће)	4	120	2	60
Савремени приступи у образовању деце са специфицним тескоћама у развоју (телесни инвалидитет,оштећење слуха, оштећење вида, интелектуалне тешкоће)	8	240	4	128
Менса-НТЦ систем уцења	5	150	1	36
ИО-Планирање и израда ИОПа	10	300	3	82
ИО-Праћење, вредновање и ревизија ИОПа	10	300	0	0
Мотивација за учење и психолошки принципи учења	20	600	0	0
Студијска посета Хрватској	2	30	1	15

Обуке за остале циљне групе

Обуке	планиран број обука	тотал планиран број учесника	реализован број обука до јануара 2012	број учесника
Обуке за Интерресорне комисије				
Обуке за Интерресорне комисије	3	608	3	600
Обуке за просветне саветнике				
Базична обука за ИО	4	110	4	110
Обуке за установе које имају **педагошке асистенте**				
Припрема установе за пријем ПА	170	5100	170	5100
Уводна обука за ИО	170	5100	170	5100
Обука педагошких асистената	5	850	5	850
Обуке за **ромске менторе**				
Тематске обуке за ромске менторе	7	224	7	224
УКУПНО	1191	36452	1013	30376

У протекле 2 године укупно обучено преко 17 000 запослених у установама и преко 900 релевантних актера

ОСТАЛИ МЕХАНИЗМИ ПОДРШКЕ ИНКЛУЗИВНОМ ОБРАЗОВАЊУ

- Национална Мрежа подршке ИО (80 стручњака и практичара-ШУ, МПН, НВО и 14 модел школа)
- КООРДИНАЦИОНИ ТИМ
- ИМПЛЕМЕНТАЦИОНИ ТИМ
- ИРК
- ЗАЈЕДНИЧКО ТЕЛО

ПРИРУЧНИЦИ И ДРУГИ МАТЕРИЈАЛИ ЗА НАСТАВНИКЕ

ПРИРУЧНИЦИ И ВОДИЧИ

- Водич за унапређивање инклузивне образовне праксе
- Приручник за инклузивни развој школе
- Водич за унапређивање интеркултуралног образовања
- Збирка примера инклузивне праксе
- Стратегије за подучавање ученика са сметњама у развоју и инвалидитетом
- Приручници за рад ИРК
- Инклузивно образовање = успешан образовни систем, Професионалне компетенције за инклузивно образовање

Програм МПН и други партнери

- Бројни видео записи часова, припреме часова, одговори на питања
- Сајтови са корисним материјалима, ЦД, ДВД
- Израда других приручника у току

ПРАЋЕЊЕ ИНКЛУЗИВНОГ ОБРАЗОВАЊА

ПРАЋЕЊЕ И ФИНО ПОДЕШАВАЊЕ

- Брза процена стања имплементације инклузивних политика ⟺ 2011 / УНИЦЕФ / МПН/DILS
- Национално праћење ИО, континуирано ⟺ од 2010-11 / МПН/DILS
- Праћење статуса ИО, Радна група за права детета , континуирано ⟺ Народна скупштина
- Допринос формирању система праћења ИО (настава, ИОП, сарадња школе са релевантним актерима) ⟺ 2012/ФОД
- Истраживање о ИРК ⟺ 2011/OSF/ЦИП
- Мониторинг инклузивног образовања ⟺ 2012/Друштво за развој деце и младих / ЦИП.
- Досадашња искуства основних школа у спровођењу ЗОСОВа – ИО компонентента ⟺ 2012/МДРИ-С

ПРАЋЕЊЕ И ФИНО ПОДЕШАВАЊЕ

- Мониторинг грант школа у програму
  “ Превенција насиља”
  - Од 2010-2011 / МПН/DILS /ЦИП
- Мониторинг грант школа у програму
  “ Оснаживање школа за инклузивно образовање”
  - од 2011 / МПН/DILS /КЦА
- Мониторинг грант школа и ПУ у програму
  Образовна инклузија Рома
  - МПН/ДИЛС /РЕФ Национални савет ромске националне мањине, НВО
- Мониторинг “специјалних “школа
  - МПН/ЦОП 2012/ФОД
- Мониторинг инклузивног образовања
  - 2011/OSF/ЦИП/
- Досадашња искуства основних школа у спровођењу ЗОСОВа – ИО компонентента
  -
  - 2012/МДРИ-С
- Пружање додатне подршке
  - ЦИП

РЕЗУЛТАТИ, НАУЧЕНЕ ЛЕКЦИЈЕ И ДАЉИ КОРАЦИ

ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ (2010-2012)

ЗОСОВ уводи и дефинише инклузивно образовање

- Развијени посебни закони и подзаконска акта

•Успостављени институционални механизми

- ИРК у 151 општини
- Заједничко тело за подршку у праћење ИРК на националном нивоу

•Национална мрежа подршке за ИО пружа подршку на територији читаве Србије

•94% општина у Србији спроводи макар један пројекат за ИО

•Све школе у Србији добиле основну обуку за инклузивно образовање

•320 школа добило напредну обуку за ИО

•Трећина општина у Србији спроводи инклузију ромске деце у образовање

•Преко 40% „специјалних школа“ тестира модел трансформације

•Свака школа у Србији добила материјале за наставнике за ИО

•Већи број ученика из маргинализованих група укључен у образовање

Резултати

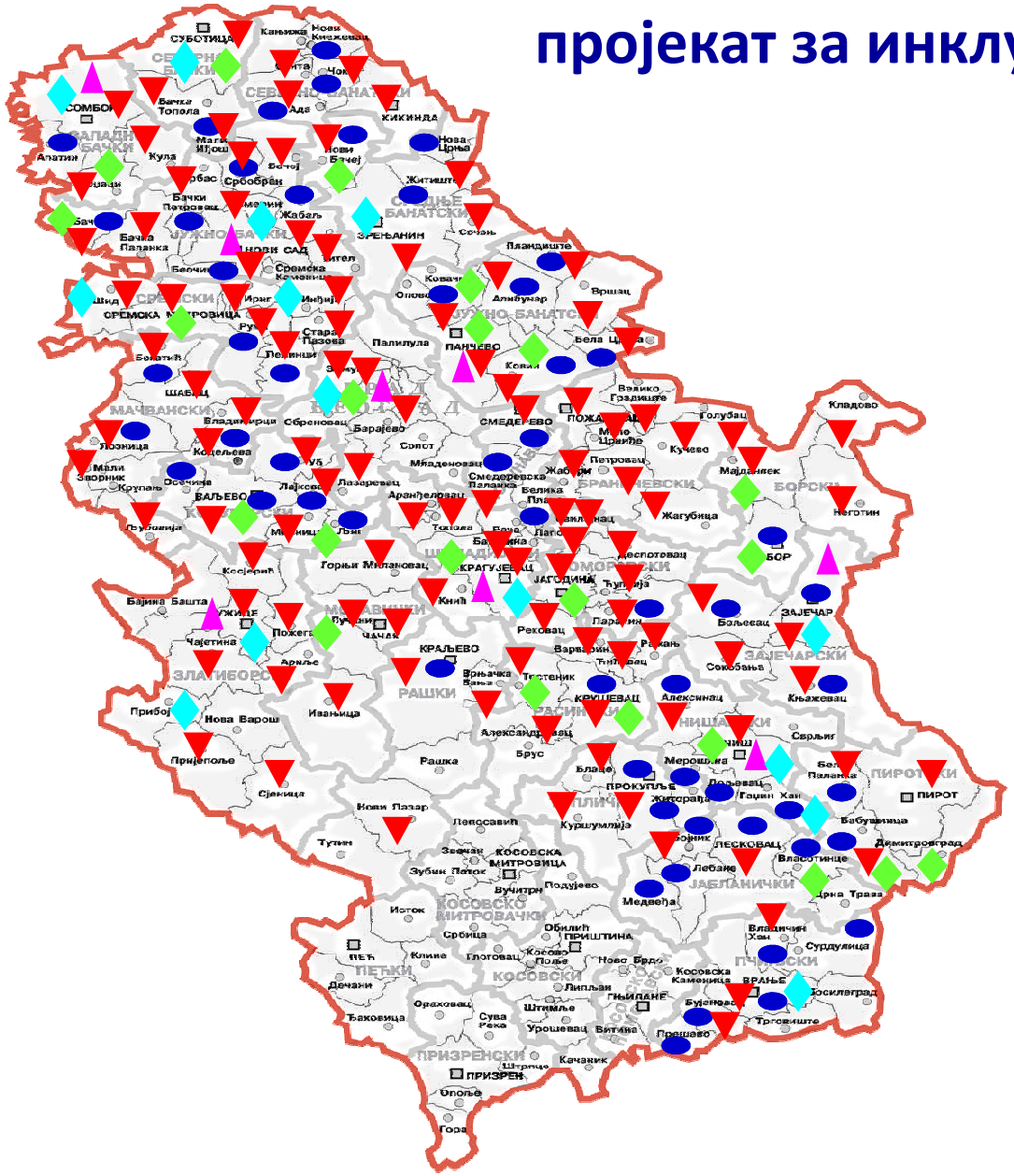
-Отварање „црне кутије“-

Просветни саветници

Просветни инспектори

Резултати
94% општина реализује најмање један пројекат за инклузивно образовање

- 56 ЛС – образовна инклузија Рома
- 281 школа – Подршка инклузивном образовању
- 9 партнерских школа – развој функционалног модела ИО
- 25 школа – тестирање
- 37 школа – превенција насиља

Научене лекције

Поступност: испробавање, праћење и унапређивање

Научене лекције

1. Неопходно је усклађивање законодавног оквира између образовања, социјалне заштите и здравља и координација активности
2. Неопходно је усклађивање са осталим прописима унутар МПН (правилник о наставном плану и програму, оцењивање, уџбеници, упис у средњу школу, завршни испит, лиценцирање, професионални развој наставника, екстерна евалуација, компетенције запослених, педагошки асистенти, превенција насиља, ЦЕНУС..)
3. Развијање генеричких компетенција наставника је од круцијалне важности
4. Успех образовне инклузије зависи од ангажовања и ставова целе друштвене заједнице

Даљи кораци

- РЕГУЛАТИВА: унапређивање регулативе на основу увида из праксе
- ПОДРШКА УСТАНОВАМА: већи обухват постојећим обукама, креирање и реализација нових обука и других облика стручног усавршавања, обуке директора и менаџмента школа, асистивне технологије, ангажовање 200 нових педагошких асистената током наредне две године уз подршку ЕУ фондова, израда критеријума и стандарда за пружање додатне подршке у образовању од установа за образовање ученика са сметњама у развоју
- ИНИЦИЈАЛНО ОБРАЗОВАЊЕ НАСТАВНИКА: Укључивање курсева/модула о ИО
- ШИРЕЊЕ МРЕЖЕ ПОДРШКЕ ИО: укључивање нових установа и стручњака
- ОСИГУРАЊЕ КВАЛИТЕТА ИО: самоевалуација и екстерна евалуација

Хвала на пажњи!